ماندن در وضعیت «نه جنگ و نه صلح» زیان‌بار است

مسعود پزشکیان در نشست هم‌اندیشی با منتخبین استانداران، فرمانداران، شهرداران، بخشداران و شوراهای شهر با محوریت «حکمرانی هم‌افزا در حوزه مدیریت بهینه سوخت و انرژی»، با تاکید بر اینکه قرار گرفتن در وضعیت «نه جنگ و نه صلح» زیان‌بار است، افزود: ضرورت دارد هرچه سریع‌تر با عزت و اقتدار از این وضعیت که نوعی بلاتکلیفی است، خارج شویم؛ زیرا کشورمان در جغرافیایی قرار دارد که مملو از سرمایه‌های معدنی و ذخایر به ارزشمندی طلا است. بنابراین، با روشن شدن منطقی تکلیف وضعیت نه جنگ و نه صلح، می‌توان بسیاری از مشکلات را حل کرد.

به گزارش ایرنا از ریاست جمهوری، وی اعلام کرد: چنانچه مدیریت‌ها در عرصه‌های مختلف حکمرانی مطابق با اصول اساسی باشد، می‌تواند از بروز سوءاستفاده، رانت و قاچاق جلوگیری کند. علاوه بر این با نظارت و راهکارهای دقیق باید جلوی قاچاق سوخت یا عرضه نامتعارف نان و گندم را گرفت؛ زیرا برخی داده‌ها نشان می‌دهد ۶۰ هزار نفر بین ۱۵ تا یک تن نان خریداری کرده‌اند که فراتر از مصرف عادی است و برخی از این افراد، این نان را به مصرف خوراک دام و احشام رسانده‌اند.

▣ نباید هزینه ناتوانی مدیریتی برخی را دولت بپردازد

رئیس‌جمهور گفت: چنانچه مدیری نمی‌تواند مدیریت هزینه اثربخش داشته باشد، ضرورت دارد مطابق قوانین و مقررات با وی برخورد شود. نباید هزینه ناتوانی مدیریتی برخی افراد را دولت بپردازد.

پزشکیان با اشاره به اینکه چنانچه اراده کنیم می‌توانیم برای مشکلات جاری کشور راه‌حل بیابیم، گفت: در مواجهه با مشکلات باید نگاهی واقع‌بینانه داشته باشیم و نمی‌توان ناترازی‌ها و کمبودها را نادیده گرفت یا کتمان کرد؛ چراکه مردم آنها را درک می‌کنند.

وی با تأکید بر اینکه برقراری ارتباط و گفت‌وگو با مردم در حکمرانی کشور، موضوعی اساسی و الزام‌آور برای افزایش تاب‌آوری اجتماعی است، افزود: یکی از راهکارهای اصولی در مدیریت کلان کشور، تبیین و تشریح شرایط پیچیده و سخت کنونی برای اقشار مختلف مردم است، چراکه هر فرد می‌تواند یک گام در مسیر اصلاح الگوی مصرف بردارد. چنانچه دست به دست یکدیگر بدهیم، می‌توانیم مشکلات و مسائل جاری کشور را حل کنیم.

رئیس‌جمهور در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به نقش اثرگذار مردم در برهه‌های مختلف تاریخ ایران یادآور شد: در دوران جنگ تحمیلی، این مردم بودند که کشور را مدیریت کردند. اکنون نیز که کشور نیازمند همراهی و همدلی است، بدون شک از مشارکت عمومی بهره‌مند خواهیم شد و هر کس می‌تواند مانند دوران جنگ، به اندازه سهم خود در این عرصه نیز اثرگذار باشد.

▣ مشارکت عمومی، اصل اساسی مدیریت بهینه انرژی

پزشکیان با بیان اینکه مشارکت عمومی اصل اساسی مدیریت بهینه انرژی در کشور است، میانگین مصرف سوخت و انرژی در کشور را سه برابر بیشتر از سایر کشورها اعلام کرد و گفت: مصرف سه‌برابری انرژی در کشورمان موضوعی است که باید اصلاح شود. مصرف صحیح نیز از توصیه‌های مهم اسلام در زمینه پرهیز از اسراف و تبذیر است که رهبر شهید نیز در سخنرانی‌های خود بر آن تأکید داشته‌اند. همه ما می‌توانیم مصرف را متناسب با نیاز کنترل کنیم و این راهبرد نیازمند توجه به اصولی همچون عدالت، روابط بین‌بخشی، مشارکت مردم و آموزش است.

وی خطاب به اعضای حاضر در این نشست هم‌اندیشی، بر ضرورت مداخله مؤثر نخبگان و جوامع دانشگاهی تأکید کرد و گفت: در مسیر حمایت مستمر از تولید و از طریق اصلاح الگوی مصرف سوخت و انرژی، چنانچه هر فردی ایده قابل اجرا و طرح عملی دارد، بدون تکیه صرف بر بخشنامه یا دستورالعمل آن را اجرا کند؛ البته چنانچه برای تسهیل امور به بخشنامه نیاز باشد، آن را ابلاغ خواهیم کرد. در فرآیند ارائه طرح‌های قابل اجرا نیز می‌توان از تجربه‌های موفق جهانی در زمینه مدیریت بهینه انرژی و چگونگی افزایش بهره‌وری سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی الگوبرداری کرد. عمیقاً معتقدم با مدیریت درست می‌توان کسری‌ها را کاهش داد و به‌تدریج انرژی مورد نیاز را ذخیره کرد.

▣ صادرکنندگان از برق سبز استفاده کنند

رئیس‌جمهور حمایت از تولید و صنعتگران را از اولویت‌های اساسی دولت برشمرد و تصریح کرد: هیچ‌گاه نباید برق و سوخت مورد نیاز واحدهای تولیدی و صنایع را قطع کرد. صاحبان واحدهای تولیدی نیز باید سوخت و انرژی مورد نیاز خود را به‌درستی مصرف کنند. ضرورت دارد صادرکنندگان در روند فعالیت‌های خود از برق سبز که در بورس عرضه می‌شود، استفاده کنند، زیرا برق سهمیه‌ای باید به نیازمندان اختصاص یابد.

پزشکیان اظهار کرد: هر یک از مسئولان اجرایی کشور در جایگاهی که قرار دارند، می‌توانند از اختیارات لازم برای مدیریت بهینه مصرف سوخت و انرژی بهره‌مند شوند تا از استمرار زنجیره تولید پشتیبانی کنند. با وجود ناترازی‌ها حاکمیت نباید اجازه دهد شرکت‌ها و بنگاه‌های زیان‌ده به فعالیت خود ادامه دهند؛ بنابراین فرایندها در این دستگاه‌ها باید به‌درستی اصلاح شود. همچنین چنانچه مدیری وجود دارد که نمی‌تواند مدیریت هزینه‌اثربخش داشته باشد، ضرورت دارد مطابق قوانین و مقررات با وی برخورد شود. نباید هزینه ناتوانی مدیریتی برخی افراد را دولت بپردازد.

وی با بیان اینکه دشمنان به دنبال آن هستند که با قطع زنجیره تولید، بیکاری و سایر مسائل و نارضایتی‌ها را در کشور ایجاد کنند، تأکید کرد: با اصلاح الگوی مصرف، ملت ایران خواب آنها را آشفته و دشمنان ناامید خواهند کرد. بهره‌مندی از ظرفیت محله‌ها، بسیج و مسجدمحوری نیز از راهکارهای مؤثر در حوزه اصلاح الگوی مصرف و فرهنگ‌سازی است.

تمامی مسئولان اجرایی چنانچه با ایجاد فضای رقابتی بتوانند سهم مؤثری در مدیریت مصرف سوخت و انرژی داشته باشند، تشویق خواهند شد

رئیس‌جمهور با توصیه به اینکه کارمندان در شهرستان‌ها می‌توانند با استفاده از ناوگان حمل‌ونقل عمومی در محل کار خود حاضر شوند، تأکید کرد: برخی رفتارهای سازمانی می‌تواند به یک فرهنگ عمومی تبدیل شوند. به عنوان مثال، پیاده‌روی یا دوچرخه‌سواری تا محل کار، اقدامی است که علاوه بر مدیریت بهینه انرژی، به سلامت جسم نیز کمک می‌کند. تمامی مسئولان اجرایی چنانچه با ایجاد فضای رقابتی بتوانند سهم مؤثری در مدیریت مصرف سوخت و انرژی داشته باشند، تشویق خواهند شد.

رئیس‌جمهور در پایان، خطاب به منتخبین حاضر در نشست هم‌اندیشی پیرامون مدیریت بهینه سوخت و اصلاح الگوی مصرف انرژی، بر برگزاری جلسات مشابه به صورت منطقه‌ای و جغرافیایی در بخش‌های مختلف استان‌ها تأکید کرد و گفت: راهکارها و پیشنهادها متناسب با نیاز هر منطقه احصاء شود تا در جلسات بعد به یک جمع‌بندی منطقی دست یابیم.

پایان دادن به شرایط «نه جنگ نه صلح» با سیاسی کاری محقق نمی‌شود

رئیس مجلس شورای اسلامی با تاکید بر اینکه در حوزه نظامی به بازدارندگی رسیده‌ایم گفت که پایان دادن به شرایط نه جنگ نه صلح با سیاسی کاری محقق نمی‌شود.

به گزارش ایسنا، نشست شورای هماهنگی مجلس شورای اسلامی با حضور رئیس مجلس، هیات‌رئیسه، رؤسای کمیسیون‌های تخصصی و روسای مرکز پژوهش‌ها و دیوان محاسبات مجلس برگزار شود؛ در این نشست، روسای کمیسیون‌های تخصصی مجلس درباره مهم‌ترین مسائل کشور در حوزه‌های اقتصادی، معیشت و دفاعی، به بیان دیدگاه‌ها و پیشنهادات خود پرداختند. در این جلسه محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی با اشاره به تاکید رهبر معظم انقلاب مبنی بر لزوم پایان دادن به شرایط نه جنگ و نه صلح، اظهار کرد: در مواجهه با این شرایط نباید به بحث‌های کلیشه‌ای و سیاسی اکتفا کرد؛ متهم کردن یکدیگر به جنگ طلبی یا وادادگی مسیر پایان دادن به این شرایط نیست و کشور نیازمند تصمیم و رویکردی عملیاتی و روشن است.

▣ دستیابی به نقطه بازدارندگی نظامی در برابر دشمن

وی با اشاره به تحولات نظامی دو سال اخیر از وعده صادق تا جنگ ۱۲ روزه و جنگ ۴۰ روزه افزود: با روحیه شهادت‌طلبی و ایثارگری نیروهای مسلح، عقلانیت، اراده و تدبیر فرمانده کل قوا، امروز کشور در حوزه نظامی به نقطه بازدارندگی نظامی در برابر دشمن رسیده است به گونه‌ای که دشمن به این نتیجه رسیده که نمی‌تواند جنگی مشابه جنگ ۴۰ روزه علیه ما به راه بیندازد، به همین دلیل، اولویت اول خود را بر برهم زدن امنیت داخلی ایران، فشار اقتصادی و فروپاشی از درون متمرکز کرده است و در برابر این طراحی دشمن، کشور نیازمند وحدت، انسجام و رسیدن به بازدارندگی پایدار است.

قالیباف تاکید کرد: اگر بخواهیم تهدید دشمن را از ایران عزیز و مردم دور کنیم، تنها راه رسیدن به بازدارندگی پایدار است؛ اگر به بازدارندگی رسیدیم، تهدید را از خودمان دور کرده‌ایم و امر فرماندهی معظم کل قوا را هم اجرایی کرده‌ایم.

▣ اصلاحات انرژی به جای بنزین باید از گاز شروع شود

رئیس مجلس درباره اصلاحات حوزه انرژی نیز گفت: پس از بحث و بررسی‌های فراوان هیچکس شک ندارد که اصلاح انرژی، فوری‌ترین و مهم‌ترین موضوع ما در زمان صلح و هم در دوران جنگ است؛ در این زمینه همه هم به یک جمع‌بندی رسیدیم که با توجه به سهم ۹ درصدی بنزین در انرژی اصلاح نباید از بنزین آغاز شود بلکه باید این اصلاحات از گاز که سهم ۷۳ درصدی در انرژی دارد آغاز شود؛ چرا که می‌تواند مشکل مردم را حل کند، هم مشکل دولت را و هم باعث ایجاد امنیت اقتصادی می شود.

هنوز توافقی درباره اولویت‌بندی گاز صنایع صورت نگرفته است

دبیرکل خانه صنعت، معدن و تجارت ایران با بیان اینکه بخش خصوصی دیدگاه‌های خود را درباره اولویت‌بندی صنایع و نحوه تخصیص گاز ارائه کرده است، گفت: تاکنون نشست کارشناسی مشترکی با حضور کارشناسان وزارتخانه‌های نفت و صمت برای نهایی‌کردن اولویت‌ها، میزان تخصیص و شیوه سهمیه‌بندی گاز صنایع برگزار نشده است.

آرمان خالقی در گفت‌وگوی اختصاصی با خبرنگار اقتصادی ایرنا، در خصوص آخرین وضعیت تخصیص گاز بخش صنعت افزود: هنوز به توافق مشخصی درباره اینکه کدام صنایع در چه اولویتی قرار بگیرند، میزان نیاز هر بخش چگونه تعیین شود و در شرایط کمبود گاز سهمیه‌ها بر چه مبنایی تخصیص پیدا کند، نرسیده‌ایم. این در حالی است که تصمیم‌گیری درباره این موضوع نیازمند بررسی دقیق شرایط صنایع و مشارکت مستقیم کارشناسان دستگاه‌های مسئول و نمایندگان بخش خصوصی است.

خالقی اضافه کرد: لازم است پیش از اعمال محدودیت‌های گسترده، سازوکار مشخصی برای تخصیص گاز به بخش صنعت تدوین شود. در این سازوکار باید علاوه بر میزان مصرف، اهمیت اقتصادی و راهبردی هر صنعت، آثار توقف فعالیت آن بر سایر بخش‌های اقتصادی و میزان خسارت ناشی از قطع گاز نیز در نظر گرفته شود.

وی خاطرنشان کرد: ناترازی گاز مسئله‌ای ساختاری است که ریشه آن را باید در کمبود سرمایه‌گذاری برای توسعه ظرفیت تولید، نگهداری زیرساخت‌ها و مدیریت متناسب عرضه و تقاضا جست‌وجو کرد. از این رو، هرچند در شرایط فعلی ممکن است اعمال محدودیت‌هایی برای مدیریت مصرف اجتناب‌ناپذیر باشد، اما نباید راهکار اصلی مقابله با ناترازی، قطع گاز واحدهای صنعتی باشد.

این مقام صنفی برنامه‌ریزی برای عبور از شرایط فعلی از سوی دولت با استفاده از ظرفیت کارشناسی و تجربیات بخش خصوصی را خواستار شد و تاکید کرد: در کنار تامین انرژی بخش صنعت نیاز است تا راهکارهای بلندمدت توسعه زیرساخت‌های گاز و جلوگیری از تکرار این بحران در دستور کار قرار گیرد.

دبیرکل خانه صنعت، معدن و تجارت ایران با اشاره به کاهش ظرفیت تولید گاز کشور در پی خسارات ناشی از جنگ و کمبود سرمایه‌گذاری در سال‌های گذشته، گفت: با افزایش شدت سرما و رشد مصرف گاز در بخش خانگی و نیروگاهی، احتمال اعمال محدودیت‌های مقطعی و حتی قطعی‌های برنامه‌ریزی‌شده گاز برای واحدهای صنعتی وجود دارد؛ موضوعی که می‌تواند به کاهش تولید و تعطیلی بخشی از صنایع کشور منجر شود.

▣ مسئله ناترازی گاز موضوع جدیدی نیست

خالقی با اشاره به اینکه مسئله ناترازی گاز موضوع جدیدی نیست و حتی پیش از خسارات ناشی از جنگ نیز کشور با کسری قابل توجه گاز مواجه بود، ادامه داد: در سال‌های گذشته، به‌ویژه در فصل زمستان و هم‌زمان با تشدید سرما، افزایش مصرف خانگی و بالا رفتن تقاضای برق، دولت ناچار بود برای تامین گاز مورد نیاز بخش خانگی، سوخت نیروگاه‌ها را تغییر دهد و از سوخت‌های جایگزین استفاده کند.

وی افزود: این شرایط به‌خوبی نشان می‌داد که در صنعت گاز کشور، سرمایه‌گذاری کافی و متناسب با نیازهای موجود برای توسعه ظرفیت تولید، نگهداری تأسیسات و حفظ توان عملیاتی زیرساخت‌ها انجام نشده است. بنابراین، ناترازی گاز پیش از شرایط فعلی نیز وجود داشت و خسارات ناشی از جنگ، این وضعیت را دشوارتر کرده و بر محدودیت‌های موجود افزوده است.

دبیرکل خانه صنعت، معدن و تجارت ایران با بیان اینکه امسال دیگر نمی‌توان از کمبود گاز به‌عنوان یک اتفاق غیرمنتظره یاد کرد، تصریح کرد: از مدت‌ها قبل درباره احتمال بروز این شرایط هشدار داده شده بود و فعالان اقتصادی، کارشناسان و تشکل‌های بخش خصوصی بارها نسبت به پیامدهای ناترازی انرژی و آثار آن بر تولید کشور تذکر داده بودند. بنابراین، کمبود گاز و محدودیت‌های احتمالی پیش‌رو مسئله‌ای نیست که از قبل قابل پیش‌بینی نباشد.

خالقی ادامه داد: با افزایش شدت سرما، آثار کمبود گاز بیش از گذشته نمایان خواهد شد و بر اساس پیش‌بینی‌ها و هشدارهایی که مطرح شده، احتمال دارد در روزهای پیش‌رو محدودیت‌های مقطعی در تأمین گاز صنایع اعمال شود. همچنین این احتمال وجود دارد که با تداوم شرایط، محدودیت‌ها به شکل قطعی‌های برنامه‌ریزی‌شده و سهمیه‌بندی گاز واحدهای صنعتی ادامه پیدا کند.

وی با اشاره به پیامدهای اقتصادی محدودیت گاز صنایع گفت: طبیعی است که وقتی گاز مورد نیاز واحدهای صنعتی تامین نشود، فعالیت خطوط تولید با مشکل مواجه خواهد شد و در برخی واحدها ناچار به کاهش ظرفیت تولید یا توقف فعالیت خواهیم بود. در نتیجه، موجی از کاهش تولید و تعطیلی واحدهای صنعتی در بخش‌های مختلف، کاهش سهم اشتغال، عدم تعهدات تولیدکنندگان، زنجیره تامین و عرضه محصولات در بازار انتظار می‌رود.

▣ صنایع فولاد و کاشی و سرامیک در اولویت محدودیت گاز

دبیرکل خانه صنعت، معدن و تجارت ایران درباره احتمال اولویت‌بندی صنایع برای اعمال محدودیت گاز اظهار کرد: در شرایطی که عرضه گاز پاسخگوی تمام نیازها نباشد، معمولاً نخستین اقدام، محدود کردن مصرف مشترکانی است که از نگاه سیاست‌گذاران، مصرف آنها در مقایسه با سایر بخش‌ها اولویت پایین‌تری دارد. بر همین اساس، احتمال دارد صنایع پرمصرف انرژی در فهرست نخست محدودیت‌ها قرار بگیرند.

وی افزود: صنایعی مانند فولاد، کاشی و سرامیک و برخی صنایع انرژی‌بر دیگر ممکن است با محدودیت بیشتری در تامین گاز مواجه شوند. البته این موضوع به معنای نهایی شدن فهرست صنایع مشمول محدودیت نیست، بلکه بحثی است که با توجه به میزان مصرف انرژی و اولویت‌بندی مصارف در شرایط کمبود گاز مطرح می‌شود.

خالقی با تأکید بر اینکه تصمیم‌گیری درباره نحوه محدودیت صنایع باید بر مبنای بررسی‌های کارشناسی صورت بگیرد، گفت: نمی‌توان تنها بر اساس میزان مصرف گاز یک صنعت درباره اولویت قطع یا محدودیت آن تصمیم گرفت. باید مجموعه‌ای از شاخص‌ها از جمله اهمیت محصول تولیدی، نقش صنعت در زنجیره تامین، میزان اشتغال، آثار توقف تولید بر سایر صنایع، امکان جایگزینی محصول و پیامدهای اقتصادی محدودیت‌ها مورد توجه قرار گیرد.

▣ پیشنهادهای بخش خصوصی برای مدیریت ناترازی گاز

خالقی با اشاره به پیگیری‌های انجام‌شده از سوی بخش خصوصی برای مدیریت شرایط ناترازی انرژی ابراز کرد: ما در بخش خصوصی وظیفه خود را انجام داده‌ایم و در جلسات مختلف، دیدگاه‌ها و پیشنهادهای کارشناسی خود را درباره راهکارهای مدیریت ناترازی گاز مطرح کرده‌ایم. همچنین این پیشنهادها در قالب گزارش‌های مکتوب به دولت ارائه شده و درباره راهکارهای افزایش ظرفیت، مدیریت مصرف و کاهش آثار محدودیت انرژی بر تولید نیز توضیحات لازم داده شده است.

وی ادامه داد: فعالان بخش خصوصی از مدت‌ها قبل درباره این موضوع صحبت کرده و هشدارهای لازم را داده‌اند. در جلسات کارشناسی نیز تلاش شده است راهکارهایی ارائه شود که بتواند ضمن مدیریت شرایط کمبود گاز، میزان آسیب به بخش تولید را به حداقل برساند. با این حال، آنچه اکنون در مرحله اجرا مشاهده می‌شود، همچنان بیشتر معطوف به مدیریت اضطراری مصرف و اعمال محدودیت بر برخی مشترکان است.

سرمقاله

اقتصاد مولد و جامعه رضایتمند

غلامعلی رموی
کارشناس اقتصاد

یکی از پرسش‌های اساسی اقتصاد ایران این است که چرا با وجود منابع طبیعی، نیروی انسانی تحصیل‌کرده و هزینه‌های عمومی قابل‌توجه، بخش مهمی از ظرفیت جامعه به فعالیت مولد تبدیل نشده است؟ چرا کسب درآمد از واسطه‌گری، سوداگری و برخورداری از رانت‌های اداری، جذاب‌تر از تولید کالا و ارائه خدمات رقابتی به نظر می‌رسد؟ پاسخ را باید در الگوی نقش‌آفرینی دولت جست‌وجو کرد. دولت توسعه‌گرا به‌جای پرداخت مسکن‌های مالی پس از بروز بحران، از ابتدا مسیر آموزش، مهارت‌آموزی، اشتغال و کارآفرینی را طراحی می‌کند.

تجربه کشورهای پیشرو نظیر سوئد از این منظر قابل توجه است. اهمیت این الگو در پیوند نهادمند میان آموزش، نیاز بازار کار، حمایت اجتماعی و توسعه بنگاه‌هاست. در این مدل، دولت صرفاً توزیع‌کننده کمک مالی نیست؛ بلکه بستری فراهم می‌سازد تا شهروند توانایی خود را به فعالیت اقتصادی و درآمد پایدار تبدیل کند.

▣ از مدرسه تا بازار کار؛ آموزش به‌مثابه سرمایه‌گذاری

در الگوی توانمندساز، آموزش متوسطه مسیرهای متفاوتی برای ادامه تحصیل یا ورود به مشاغل حرفه‌ای پیش‌بینی می‌کند. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با مشارکت واقعی محیط‌های کاری طراحی می‌شوند تا مهارت آموخته‌شده با نیاز بنگاه‌ها فاصله نداشته باشد. وجود سازوکار هدایت شغلی و سازمان‌های کاریابی فعال باعث می‌شود فرد جویای کار متناسب با توانمندی‌هایش، برنامه اقدام شغلی دریافت کند (Arbetsförmedlingen, ۲۰۲۶). بنابراین، حمایت از اشتغال نباید از لحظه بیکاری آغاز شود؛ ریشه آن در شناخت زودهنگام استعدادها و نیازهای اقتصادی قرار دارد.

▣ کارآفرین تنها نمی‌ماند؛ حمایت در برابر مسئولیت

وجه دیگر این تجربه، همراهی نهادهای عمومی با کارآفرینان است. نهادهایی مانند «آلمی» (Almi) در سوئد به بنگاه‌های دارای ظرفیت رشد، خدمات مشاوره، تأمین مالی و سرمایه‌گذاری ارائه می‌دهند. همچنین برای افراد بیکار دارای ایده اقتصادی، حمایت آغاز کسب‌وکار پیش‌بینی شده است. اما دریافت این حمایت مشروط به ارزیابی دقیق طرح تجاری و امکان دستیابی به درآمد پایدار است؛ یعنی کمک مالی بدون بررسی توجیه اقتصادی و مسئولیت‌پذیری صورت نمی‌گیرد (Almi, ۲۰۲۶). این الگو رابطه‌ای دوطرفه میان دولت و شهروند است: دولت مسیر و منابع را هموار می‌کند و کارآفرین با ایجاد ارزش افزوده، اشتغال و پرداخت مالیات پاسخ می‌دهد.

▣ محدود کردن رانت، نه محدود کردن فعالیت اقتصادی

یکی از تفاوت‌های اساسی اقتصاد مولد با اقتصاد سوداگرانه، نوع پاداشی است که ساختار اقتصادی به رفتار افراد می‌دهد. اگر سودآوری بیشتر از مسیر دریافت مجوزهای انحصاری، دسترسی ویژه به ارز ترجیحی، اعتبار ارزان یا خریدوفروش امتیازها حاصل شود، سرمایه و استعداد انسانی به سمت فعالیت‌های غیرمولد می‌رود. در مقابل، اگر رقابت، شفافیت و حقوق مالکیت تقویت شود، مزیت اقتصادی به سمت نوآوری و بهره‌وری جابه‌جا خواهد شد. مسئله، محدود کردن فعالیت‌های رانتی است که بدون خلق ارزش، منابع را از تولید دور می‌کنند. دولت باید به‌جای تعیین برنده بازار، قواعد رقابت منصفانه را برقرار سازد (OECD, ۲۰۲۴).

▣ درس ایران؛ تغییر نقطه شروع سیاست‌گذاری

در ایران، سیاست اقتصادی غالباً پس از بروز مسئله فعال می‌شود: بیکاری افزایش می‌یابد، تسهیلات پرداخت می‌شود؛ قدرت خرید کاهش می‌یابد، یارانه توزیع می‌شود؛ بنگاه‌ها دچار بحران می‌شوند، بسته حمایتی اعلام می‌شود. این اقدامات اگرچه در شرایط اضطراری نقش مسکن دارند، اما اگر جای سیاست پیشگیرانه را بگیرند، وابستگی به حمایت‌های مستمر را نهادینه می‌کنند.

راه اصلاح، حذف حمایت اجتماعی یا واگذاری امور به بازار رهاشده نیست. نخست باید از دوران متوسطه، استعدادسنجی و آموزش مهارت‌های مورد نیاز اقتصاد جدی گرفته شود. دوم، پیوند میان دانشگاه، مراکز مهارتی و بنگاه‌ها تقویت گردد. سوم، برای کارآفرینان مسیری روشن شامل مشاوره حقوقی، تسهیل مجوزها و تأمین مالی زمان‌دار فراهم آید.

در این مسیر، ظرفیت‌های قانونی بالادستی وجود دارد. اصل ۲۸ قانون اساسی بر حق انتخاب شغل و فراهم کردن امکان اشتغال تأکید دارد. قانون نظام جامع آموزش و تربیت فنی و مهارتی و قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار نیز مبنای تقویت این پیوند هستند. مسئله اصلی، کمبود قانون نیست؛ بلکه اجرای هماهنگ و پاسخ‌گوی این سیاست‌هاست.

▣ رضایتمندی؛ حاصل مشارکت در ساختن آینده

رضایتمندی اقتصادی تنها با پرداخت یارانه نقدی به دست نمی‌آید. شهروند زمانی احساس امنیت می‌کند که فرصت واقعی برای یادگیری، انتخاب شغل و کسب درآمد داشته باشد و بداند قواعد بازی برای همه یکسان است. توسعه پایدار بر سه پایه استوار است: آموزش هدفمند، حمایت مسئولیت‌آفرین و بهره‌وری متقابل. دولت موفق دولتی نیست که بار تمام هزینه‌های جامعه را بر دوش بکشد؛ بلکه دولتی است که پیش از تبدیل مشکلات به بحران، فرصت تولید و توانمندسازی را فراهم می‌آورد. بهترین حمایت، ساختن مسیری است که شهروند بتواند روی پای خود بایستد.